Ivan Vrhovec 1891
Deset sporočil novomeški gimnaziji leta 2026

Ob 280-letnici novomeške gimnazije

ChatGPT oktober 2026

Ivan Vrhovec je v knjigi *Zgodovina Novega mesta*, ki jo je leta 1891 izdala Matica slovenska, posebno pozornost namenil šolstvu in novomeški gimnaziji. Ko njegovo pripoved beremo 135 let pozneje, ob 280-letnici gimnazije, zgodovinska dejstva dobivajo tudi presenetljivo aktualna sporočila.

1. Izobraževanje ima v Novem mestu globoke korenine
Vrhovec opisuje šolsko tradicijo, ki je obstajala že dolgo pred ustanovitvijo gimnazije. Drug zgodovinski vir, ki se neposredno sklicuje nanj, povzema, da je bila v Novem mestu deška šola že leta 1509 in da jo je vzdrževal kapitelj.
Sporočilo za 2026: Znanje je dediščina, ki jo ena generacija predaja drugi. Gimnazija leta 1746 ni nastala iz nič, temveč je nadaljevala že obstoječo tradicijo izobraževanja.

2. Velike spremembe se začnejo s pobudo
Ustanovitev gimnazije ni bila samo administrativni dogodek. Pred njo so bila prizadevanja za boljše možnosti izobraževanja mladine v Novem mestu in širši okolici.
*Sporočilo za 2026***:** Tudi majhna skupnost lahko doseže veliko spremembo, če zna prepoznati potrebo, oblikovati pobudo in vztrajati.

3. Znanje mora biti dostopno
Eden od pomenov ustanovitve gimnazije je bil približati šolanje mladim, ki bi sicer morali po znanje drugam.
*Sporočilo za 2026***:** Kar je leta 1746 pomenila fizična bližina šole, leta 2026 pomenijo tudi digitalni dostop do znanja, dLib.si, odprti viri in odgovorna uporaba umetne inteligence.

4. Veliki dosežki zahtevajo sodelovanje
Pri nastanku in delovanju gimnazije se povezujejo mesto, prebivalci, frančiškani ter državne in cerkvene oblasti.
Sporočilo za 2026: Novomeška gimnazija je tudi *280 let dolga zgodba sodelovanja*.

5. Od pobude je treba preiti k dejanjem
Od ustanovitvene odločitve je bilo treba preiti k dejanskemu pouku, učiteljem, učencem, prostorom in organizaciji šole.
Sporočilo za 2026: Vizija dobi vrednost šele z uresničitvijo.

6. Srce šole so učitelji
Vrhovec pomemben del pripovedi posveča frančiškanom in njihovemu pedagoškemu delu.
Sporočilo za 2026: Tudi v času umetne inteligence ostaja učitelj nepogrešljiv pri razvijanju radovednosti, presoje, kritičnega mišljenja in odgovornosti.

7. Šola mora znati sprejemati spremembe
Dolga zgodovina gimnazije je tudi zgodovina reform, novih zahtev in spreminjanja načina poučevanja.
Sporočilo za 2026: Tradicija in sprememba si ne nasprotujeta. Ustanova lahko preživi stoletja prav zato, ker zna ohraniti svoje vrednote in se hkrati prilagajati novemu.

8. Učitelji in učenci potrebujejo podporo
Vrhovčeva zgodovina ni samo pripoved o uspehih. Kaže tudi na težave in na odvisnost šole od okolja, v katerem deluje.
Sporočilo za 2026: Dobre ustanove potrebujejo pobudo, podporo, zaupanje in sodelovanje.

9. Maturanti so dolgoročni rezultat delovanja gimnazije
Vrednost šole se skozi desetletja in stoletja pokaže tudi v ljudeh, ki so se v njej izobraževali in nato svoje znanje uporabljali v različnih poklicih in okoljih.
Sporočilo za 2026: Zbiranje zgodb maturantov ni samo obujanje spominov. Je dokumentiranje dolgoročnega vpliva gimnazije na Novo mesto, Slovenijo in širši svet.

10. Zgodovino ohranjamo, da lahko pomaga prihodnosti
Vrhovec je leta 1891 dokumentiral preteklost Novega mesta. Leta 2026 lahko njegovo knjigo beremo digitalno.
*Sporočilo za 2026***:** Digitalizacija kulturne dediščine omogoča nekaj, česar Vrhovec ni mogel predvideti: zgodovinsko knjigo lahko hkrati berejo ljudje kjer koli, po njej iščejo, jo povezujejo z drugimi viri in jo s pomočjo novih orodij ponovno interpretirajo.
1746 → 1891 → 2026 → 2046

Vrhovec je pisal približno 145 let po ustanovitvi gimnazije. Mi njegovo delo beremo ob njeni 280-letnici. Naslednja velika prelomnica je že vidna: *300-letnica leta 2046*.

Iz zgodovine se izlušči veriga:
pobuda → sodelovanje → podpora → znanje → maturanti → nove generacije.

Zato se ob 280-letnici ne velja vprašati samo: *Kaj so prejšnje generacije zapustile nam?* Enako pomembno je vprašanje: *Kaj bomo mi zapustili generacijam, ki bodo praznovale 300-letnico novomeške gimnazije leta 2046?*

Znanje povezuje generacije.